

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
Filozofická fakulta. Katedra knižničnej a informačnej vedy
Akademická knižnica UK

KEGA 133UK-4/2013

Informačná gramotnosť

informačné zručnosti, schopnosti, znalosti, návyky

Kľúčové kompetencie pedagóga v kontexte informačnej gramotnosti

Autor(i):

Ľudmila Hrdináková

Zhrnutie:

Tutoriál prináša informácie o tom:

- aké sú kompetencie pedagóga v kontexte informačnej gramotnosti.

Copyright:

Tento dokument môže byť použitý výhradne na výskumné, pedagogické alebo osobné študijné účely. Akékoľvek sublicencovanie, reprodukcia, redistribúcia, či predaj sú zakázané.

©Univerzita Komenského v Bratislave, 2014

Koncept študenta 21. storočia, ktorý je schopný kvalifikovane – pracovať s informáciami, informačnými zdrojmi a informačnými technológiami, nevyhnutne vedie k asociácii a potrebe konceptu kompetentného pedagóga / učiteľa, vybaveného schopnosťami navigovať študentov k príslušným vzdelávacím cieľom.

Nasledujúci koncept kľúčových kompetencií pedagóga v kontexte informačnej gramotnosti reflektuje rámec vzdelávacích výstupov v kontexte rozvoja informačnej gramotnosti (IG).

Kompetencia 1:

Porozumenie úlohám informácií a informačných zdrojov v profesionálnom rozvoji, v rozvoji odboru a v rozvoji znalostnej spoločnosti všeobecne

Učiteľ, ktorého kompetencie zahŕňajú informačnú gramotnosť rozumie tomu, že odborné informačné zdroje a informácie sú východiskom, podloží i cieľom:

- vysokoškolského vzdelávania,
- profesionálnej a odbornej činnosti.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- vie identifikovať, popísať a vyhodnotiť informačné zdroje a informácie adekvátne danému odboru, špecializácii alebo profesii,
- vie posúdiť ich význam pre odbor, špecializáciu alebo profesiu, vzdelávanie a poznávanie,
- demonštruje toto porozumenie a vhodne naviguje študentov,
- rozumie a vie popísať a demonštrovať odbornú kompetentnosť a nezávislosť na báze kompetentného využívania odborných informácií a informačných zdrojov,
- vie popísať a demonštrovať informačnú etiku v práci s informačnými zdrojmi (v ich využívaní i produkcii).

Kompetencia 2:

Efektívny a zámerný prístup k informáciám

Učiteľ, ktorý integruje informačnú gramotnosť do svojej pedagogickej činnosti, je schopný determinovať typ informačnej požiadavky pre určité parciálne úlohy vzdelávania, vedy a výskumu a pristupuje k informáciám efektívnym a účelovým spôsobom.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- vie selektovať účelové, účelné a efektívne prístupy získavania informácií pre investigatívne, informačné alebo výskumné účely, pre vzdelávanie, bádanie a pod.,
- vie identifikovať kľúčové slová a súvzťažné pojmy za účelom získavania informácií, ktoré potrebuje,
- vie identifikovať škálu typov a formátov potenciálnych zdrojov informácií,
- vie identifikovať, popísať a vyhodnotiť providerov a iné informačné služby, adekvátne danému odboru, špecializácii alebo profesii,
- vie popísať vhodnosť zdrojov pre vedu a výskum, vie popísať efektívne informačné stratégie, naviguje študentov v problematike informačných stratégií, rozhodnutí a výberu.

Kompetencia 3:

Porozumenie obsahu a jeho využívanie

Učiteľ, ktorého kompetencie zahŕňajú informačnú gramotnosť rozumie tomu, že odborné informačné zdroje a informácie sú východiskom i cieľom profesionálnej a odbornej činnosti, preto je nevyhnutné porozumenie odborným informáciám a informačným zdrojom, ich obsahu. Okrem toho je nevyhnutné aj ich tvorivé využívanie, spracovávanie, využívanie na rozvoj výskumných iniciatív a hľadanie riešení problémov, projektov a pod. Informačne gramotný a kompetentný pedagóg rozumie konceptu tvorby obsahov pre rozličné účely.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- vie vysvetliť text, kontext a hodnotu v relácii s odbornými informáciami a informačnými zdrojmi,
- učí študentov využívať analýzu a kritické myslenie pri hodnotení odborných informácií a informačných zdrojov,
- učí študentov využívať analýzu a kritické myslenie na hodnotenie odborných informácií a informačných zdrojov v rozličných formách a formátoch,
- vie vysvetliť interpretáciu a dezinterpretáciu odborných informácií,
- podporuje študentov pri osvojovaní daných postupov a metód a vytvára dostatočne veľa príležitostí pre ich využívanie.

Kompetencia 4:

Kritické hodnotenie informácií a informačných zdrojov

Učiteľ, ktorý integruje informačnú gramotnosť do svojej pedagogickej činnosti, je schopný kriticky hodnotiť informácie a integruje (začleňuje) selektované informácie do riešenia problémov, zadaní, výskumu, poznávacej činnosti a analýzy myšlienok a nápadov.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- demonštruje schopnosť posudzovať, porovnávať a hodnotiť odborné informácie z rôznych zdrojov z hľadiska reliability, validity, relevancie, autoritatívnosti, aktuality, rozsahu,
- využíva rôznorodé kritériá (kvalita, odbornosť, vedeckosť, jasnosť a zreteľnosť, efektívnosť, rozsah, relevancia a pod.) v prospech a za účelom kvalifikovaného vyhodnotenia informácií a informačných zdrojov (webových, dokumentárnych a priamych, populárnych a pod.),
- rozpoznáva objektivitu, zaujatosť, neobjektivitu,
- rozpoznáva kultúrne, sociálne, a iné kontexty, v ktorých boli (odborné) informácie a informačné zdroje vytvorené a rozumie vplyvu kontextu na interpretáciu informácií,
- rozumie celej škále informačných zdrojov a médií a skúma ich v interakcii,
- porovnáva nové poznatky so svojimi pôvodnými znalosťami za účelom vyhodnotenia prínosu a príspevku daných nových informácií, kontradikcií a iných charakteristických prínosov,
- využíva rozličné stratégie na interpretáciu informácií z informačných zdrojov:
 - realizuje implikácie, generalizácie informácií,

- syntetizuje preskúmané informácie z rozličných zdrojov,
- odkazuje na pôvodné informácie,
- spája informácie z vizuálnych zdrojov,
- využíva všetky selektované informácie na podporu svojich konštatovaní a argumentácií,
- dekonštruuje podtexty,
- vie determinovať rozličné stratégie pre skúmanie zdrojov a odhaľuje limity nástrojov a stratégií pri tvorbe implikácií, súdov a úsudkov,
- vie dané procesy vysvetliť a adekvátne usmerňuje a naviguje študentov,
- podporuje študentov pri osvojovaní daných postupov a metód a vytvára dostatočne veľa príležitostí pre ich využívanie.

Kompetencia 5:

Aplikuje digitálne technológie, tradičné i nové formáty

Učiteľ, ktorý integruje informačnú gramotnosť do svojej pedagogickej činnosti, je schopný k využívať digitálne nástroje, tradičné i nové formáty informačných zdrojov, informačné a komunikačné technológie a sieťové nástroje v záujme realizácie rozhodnutí. Vie využívať dané nástroje, prostriedky i digitálne prostredie na tvorbu nových informácií.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- porozumenie základným aspektom digitálnych technológií, komunikačných nástrojov a sieťových prostriedkov a ich využívaní v rozličných kontextoch a pre rozličné účely,
- vie ich využívať pri recepcii, využívaní i produkcii nových informačných zdrojov a informačných produktov,
- využíva širokú škálu „textov“ v rozličných formátoch na vyjadrenie svojich vlastných ideí v rozličných formách a formátoch (tradičnom písomnom a textovom formáte, printovom formáte, elektronickom formáte a pod.),
- vytvára pre študentov dostatočne veľa príležitostí pre ich využívanie.

Kompetencia 6:

Využívanie informačných zdrojov a tvorivá činnosť

Učiteľ, ktorý integruje informačnú gramotnosť do svojej pedagogickej činnosti, demonštruje etické a tvorivé využívanie a spracovávanie informačných zdrojov a informácií za účelom rozvoja výskumných iniciatív a hľadania riešení problémov, tvorby projektov a pod. Informačne gramotný a kompetentný pedagóg rozumie konceptu tvorby obsahov pre rozličné účely.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- využíva kreatívne prístupy tvorbe nových koncepcií, teórií, informačných produktov a vedeckých výstupov,
- využíva kreatívne prístupy pri realizácii nových výskumov,

- využíva informačné zdroje a informácie eticky,
- komunikuje a distribuuje informácie etickým spôsobom,
- rozumie otázkam plagiátorstva,
- vie dané procesy vysvetliť a adekvátne usmerňuje a naviguje študentov,
- podporuje študentov pri osvojovaní korektných postupov a metód a vytvára dostatočne veľa príležitostí pre ich využívanie,
- vysvetľuje a demonštruje etickú prácu s informáciami a informačnými zdrojmi,
- podporuje študentov pri osvojovaní korektných a etických postupov práce s informáciami a informačnými zdrojmi,
- vytvára pre študentov dostatočne veľa príležitostí na upevňovanie adekvátnych postupov.

Kompetencia 7:

Situovanie socio-kultúrneho kontextu do kontextu obsahu informácií a informačných zdrojov

Učiteľ, ktorý integruje informačnú gramotnosť do svojej pedagogickej činnosti, demonštruje poznatky a porozumeniu tomu, že obsahy, informácie a informačné zdroje sú produkované v sociálnom a kultúrnom kontexte.

Východiská tejto kompetencie by mali zahŕňať pedagogické spôsobilosti:

- porozumie tomu, ako môžu informácie a informačné zdroje ovplyvňovať recipientov (čitateľov), prípadne ich manipulovať (v odbornom i širokom zmysle slova),
- konštruje, produkuje a distribuuje obsahy (texty), ktoré akceptujú rôznorodé perspektívy, pohľady i názory,
- popisuje a predstavuje médiá, informačné zdroje a informačný priestor ako platformu interkultúrneho a hlavne globálneho odborného dialógu a kolaborácie,
- demonštruje schopnosť kriticky hodnotiť lokálne / inštitucionálne informačné zdroje a obsahy, demonštruje zmysel pre demokratickosť, kolaboratívny prístup, diverzitu a podporu rozvoja odboru,
- rozumie tomu, ako možno editovanie a úprava textu (obsahu) tvoriť význam,
- podporuje, naviguje a vzdeláva študentov v naznačených intenciách,
- vytvára dostatočne veľa príležitostí na formovanie a upevňovanie globálnej a interkultúrnej odbornej informačnej gramotnosti.

Kompetencia 8:

Podporuje informačnú gramotnosť prostredníctvom podpory študentov a manažovania zmien v rámci výučby a vzdelávania

Učiteľ, ktorý integruje informačnú gramotnosť do svojej pedagogickej činnosti, je schopný využívať poznatky a schopnosti nadobudnuté prostredníctvom vlastnej informačnej gramotnosti vzdelávať a zdokonaľovať študentov, podporovať informačnú gramotnosť študentov a manažovať príslušné zmeny vo vysokoškolskom prostredí.

Východiská a výstupy tejto kompetencie zahŕňajú:

- rozumie tomu, ako rozliční študenti využívajú odborné informácie a informačné zdroje vo svojom odbornom raste, poznávaní a vzdelávaní, adekvátne ich podporuje a naviguje,
- pozná rozličné podporujúce, vzdelávacie a rozvíjajúce aktivity, rozumie ich pôsobeniu a využíva ich za účelom vzdelávania študentov a ich odborného rastu,
- demonštruje schopnosť pomáhať študentom, vyhodnocuje a selektuje najvhodnejšie pedagogické prístupy (napr. vyhľadávacie systémy, metódy hodnotenia zdrojov, rozličné písomné výstupy študentov, aktivity a pod.),
- demonštruje schopnosť pomáhať študentom získavať odborné informačné zdroje (napr. vyhľadávacie systémy, využívanie licencovaných zdrojov a pod.) za účelom získania kvalitných odborných informácií,
- demonštruje schopnosť pomáhať študentom kriticky vyhodnocovať a selektovať informačné zdroje (napr. metódy hodnotenia zdrojov a pod.) za účelom získania kvalitných odborných informácií,
- pomáha študentom integrovať informačné zdroje do poznatkovej bázy,
- využíva poznatky na efektívnu verbálnu a textovú komunikáciu, prípadne iné formy a techniky komunikácie za účelom aktívneho bádania, výskumu, poznávania a odbornej kolaborácie,
- pozná formálne i neformálne stratégie rozvoja poznania, rozvoja kognitívnych kompetencií, schopností kritického čítania a kritickej recepcie informácií, rozumie im, sprostredkuje ich študentom,
- využíva prostriedky a nástroje informačnej a mediálnej gramotnosti na podporu informovanejšieho, motivovanejšieho a kreatívnejšieho vzdelávacieho prostredia,
- aktívne využíva staré aj nové médiá za účelom spájania formálneho a neformálneho (mimoškolského) vzdelávania,
- využíva informačné a komunikačné technológie za účelom pomoci študentom v bádani, poznávaní, vzdelávaní a výskume,
- využíva informačnú gramotnosť na rozširovanie vzdelávania,
- využíva poznatky a informačné schopnosti na zdokonaľovanie schopností študentov, využívajúc knižničné a informačné zdroje ako nástroje výskumu a vzdelávania,
- využíva poznatky a informačné schopnosti na zdokonaľovanie schopností študentov hodnotiť informačné zdroje a chápať etické aspekty vzťahujúce sa k využívaniu a distribúcií informačných zdrojov,
- pozná koncept informačnej gramotnosti a koncept požiadaviek na študenta v informačnej spoločnosti a integruje ich do svojej pedagogickej činnosti,
- vie integrovať informačnú gramotnosť do:
 - osnov predmetu (syláb),
 - vzdelávacích výstupov,
 - do vzdelávacích a vyučovacích aktivít a metód,
 - metód hodnotenia.

Literatúra:

- Grizzle, Iton et al. *Media and information literacy curriculum for teachers* [online]. Paris: UNESCO 2011 [cit. 2014-08-03]. Dostupné na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e.pdf>
- Information Literacy. In: *Information Literacy Portal: UI Core Curriculum* [online]. Moscow: University of Idaho, 2014 [cit. 2014-08-03]. Dostupné na: http://www.webpages.uidaho.edu/info_literacy/modules/module5/5_2.htm
- *Information Literacy Competency Standards for Higher Education* [online]. Chicago: ALA ; Association of College and Research Libraries, 1996–2015 [cit. 2014-08-03]. Dostupné na: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>
- *Standards for the 21st-Century Learner* [online]. Chicago: ALA ; Association of College and Research Libraries, 2007 [cit. 2014-08-03]. Dostupné na: http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/guidelinesandstandards/learningstandards/AASL_Learning_Standards_2007.pdf

